

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Incze Kálmán

Cím:

A Hadilevéltár térkép-kiállítása

Forrás:

Magyar Hírlap

Bp.

1937 V. 6.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

902.5

Hely

Idő

"1937"

Személy

Helyszám

A Hadilevéltár térképkiállítása

A Hadilevéltár által — Bécsi kapu tér 4. sz. — május 7-étől 17-éig rendezendő térképkiállítás célja a katonai vagy katonai érdekeket szolgáló térképek bemutatása, különösen kiemelve a térképek fejlődési fokát, valamint elsősorban azok készítésének magyar vonatkozásait. A dr Gerő László ny. áll. alezredes, egyetemi előadó által mintaszerűen megrendezett térképkiállítás a Hadilevéltár által összegyűjtött mintegy tízezer térképet számláló gazdag térképgyűjteménynek csak az értékesebb példányait — számszerint mintegy négyszáz darabot — állítja ki. A térképek legnagyobb része az 1711-ben alapított bécsi hadimúzeumból származik. Ezt a magvat alkotó részt hosszú idő fáradságos munkájával sikerült oly mértékben kiegészíteni, hogy a Hadilevéltár térképosztálya ma nemcsak Magyarországot, hanem úgyszólván az egész művelt világ leggazdagabb térképgyűjteményével rendelkezik. A kiállítás nemcsak a haditudományokat, történelmi és földrajzi érdekeket akarja szolgálni, hanem a nagyközönség érdeklődését is fel akarja kelteni.

A mai modern emberiség — ha csak teheli — napi munkája után a szabad természetben keres üdülést, ennél fogva a térkép mint tájékozódási eszköz, mindenki számára nélkülözhetetlen. A jelenlegi plasztikus, az embert szinte kézenfogva vezető térkép a fejlődés hosszú útját futotta be. Első letélményese a katonai térképészet volt, amely az ókortól kezdve, Ptolemaeus térképe óta,

a 16. század kezdetleges természet-ábrázolásán, a 17. és 18. század háborúinak kézzel rajzolt térképein át a mai modern térképfelvételéig hosszú, fáradságos utat tett meg. Az egyes korok térképein nemcsak a terep-ábrázolás technikájának fejlődését kísérhetjük figyelemmel, hanem a kulturális, tudományos és gazdasági élet jellegzetes vonásait is. A multban a legtöbb országban az adózás és hadviselés kívánta meg a pontos terepfelvételt. Ez a két szempont volt a térképek fejlődésének főmozgatója. A természetábrázolás technikája az egyes népeknél az idők folyamán különböző fokot ért el, amit a kiállított térképek szemléltetően mutatnak be. Ebben a tekintetben a legérdekesebb a hegyek ábrázolásának fejlődése.

A térképelés tudományos alapjai, a geodézia és a geografia, Franciaországból kiindulva, lassan, de fokozatosan szilárdultak meg a 17. század végén megindult fokmérések nyomán, melyek a föld alakjának megismerésére vezettek, valamint alapot nyújtottak a helymeghatározásokra is. Tudvalevőleg minden térképnek az a célja, hogy a földnek vagy a föld részeinek természetű, jól olvasható és könnyen érthető kisebbített képét adja a papír síkjára vetítve. A térképek méretaránya főleg attól a céltól függ, melyet a térképeknek szolgálniuk kell. A felvételi lapok háromszögelési alaphálózata szerint készülnek. A térképészet nagy fejlődése annak is köszönhető, hogy sok kiváló tudós élethivatásának tekintette a térképészet.

A kiállítás összefüggő képet nyújt a világ térképeinek fejlődéséről, nemcsak Európa államaiban, hanem a többi világrészekben is. A kiállítás kiemeli különösen Francia- és Oroszország szerepét a térképészet terén, amely főleg katonai szempontból tett szeri nagy jelentőségre.

De a legfontosabb részét alkotja a kiállításnak a térképészet magyarországi fejlődése. Az első, hazánkat ábrázoló térképek a 16. századból származó Lazius-féle térképek másolataiból állanak, amelyeknek azonban még sok a hibája. A pontosabb helymeghatározás csak később jutott érvényre, különös haladást jelent ezen a téren Stier Márton százados 1664-ben készült magyarországi térképe. Nagy előhaladást tett a térképészet a törökök kiűzésével. A háromszögelés útján való országos felvétel előbb a 18. században alkalmazták. II. József császár rendelte el először hazánk pontos topográfiai felvételét, amely főleg katonai célokat szolgált, azonban a birtokviszonyok és az adózási kulcs megállapítására is fontos volt. Az ország felvétele 1764-től 1787-ig tartott. Igen nagy fejlődést nyert a magassági viszonyoknak és a hegyeknek ábrázolása a Lehmann szász őrnagy által 1800-ban először használt csíkozási módszer szerint.

A monarchia második felvételét II. Ferenc császár rendelte el 1806-ban, a francia térképészet mintájára. Ekkor keletkezett a Scheda-féle térkép, amely annak a kornak

legkiválóbb térképe volt. A monarchia harmadik felmérése 1869-től 1887-ig tartott. Ez a térkép már rendkívül sok új jelet tartalmazott, különösen mintaszerű volt a helyrajz. Már a világháború előtt is a legnagyobb tárgyilagossággal meg lehetett állapítani, hogy az osztrák—magyar katonai földrajzi intézet egész Európában a legkiválóbb, legjobban olvasható és legáttekinthetőbb katonai és földrajzi térképeket állította elő és a többi államok térképészeti intézetei meg sem közelítették a monarchia földrajzi intézetét. A világháború bizonyítékot szolgáltatott arra, hogy milyen fontossággal rendelkeznek a pontos katonai térképek.

Ezekben vázoltuk nagy vonásokban a Hadilevéltár által rendezett térképkiállítást, amelynek megtekintését nemcsak szakembereknek, hanem valamennyi olvasónknak is ajánlhatjuk. Meg vagyunk győződve róla, hogy a magyar katonai térképészeti intézet méltó utódja lesz a monarchia kiváló, világviszonylatban is az első helyet elfoglaló katonai földrajzi intézetének.

Százazatai INCZE KÁLMÁN
ny. vezérkari ezredes.